

BIELY DOM
Kancelária viceprezidenta

Pre okamžitú publikáciu
22. októbra 2009

PREJAV VICEPREZIDENTA BIDENA
O AMERIKE, STREDNEJ EURÓPE A PARTNERSTVE
PRE XXI. STOROČIE

Knižnica Ústrednej Univerzity
Bukurešť, Rumunsko

VICEPREZIDENT BIDEN: Ďakujem Vám, pán veľvyslanec. Pán riaditeľ, pán primátor, páni bývalí prezidenti, s ktorými som mal tú česť spoznať v minulosti, som rád, že som späť v Rumunsku. A pán primátor, ako hovoríme u nás v Amerike, ďakujem Vám za pas, s ktorým som mohol vstúpiť do Vášho mesta. Veľmi si to cením.

Aká skvelá príležitosť to je, skutočne veľkolepé fórum. A hovorím všetkým študentom, ďakujem vám. Je to pre mňa pocta, že tu ste.

Dámy a páni, je pre mňa veľká česť byť v Rumunsku. Toto nie je moja prvá cesta sem, a ak Boh dovoľí, nebude to ani moja posledná. A je skvelé byť späť v strednej Európe, aby som prispel k pripomenutiu si výnimočného obdobia zmien. Pred dvadsiatimi rokmi sledoval svet so zatajeným dychom a obdivom, ako muži a ženy v celej tejto oblasti odvrhli púta útlaku a ako sa z nich stali slobodní ľudia.

Je doslova ťažké si predstaviť, že táto nádherná knižnica bola miestom takého ťažkého boja v roku 1989. Pozeral som si fotografie, ako to vyzeralo, keď tu boli vonku pristavané tanky. Dámy a páni, keď strieľanie skončilo a dym sa rozptýlil, fasáda tejto budovy bola zjazvená nábojmi a guľkami. Päť tisíc kníh bolo spálených, časť vašej histórie a vášho dedičstva. A len o niekoľko ulíc ďalej, na univerzitnom námestí, boli niektorí mladí obrancovia slobody zastrelení. Ale ich odvaha a presvedčenie prežili a viem, že sa stali príkladom vám všetkým, ktorí ste ich nasledovali.

Keď sa zdvihla sa železná opona, zrútil sa berlínsky múr, a na ich miestach vyrástla demokracia, demokracia, ktorú ste si už dlho zaslúžili, v celej Európe zavládol nový pocit možností, ktorý povzbudil túto oblasť, zjednotil tento kontinent a doslova inšpiroval celý svet. Tento príbeh slobody – váš príbeh – je jedným z najväčších dosiahnutých úspechov v modernej histórii. Je preto dôležité, aby sme spolu oslávili tento mimoriadny – tento mimoriadny okamžik. Je tiež dôležité, aby sme si pripomenuli, ako ďaleko to stredná Európa za posledných 20 rokov dotiahla.

Na začiatku mojej kariéry senátora Spojených štátov, vtedy mladý senátor, som zobral svojich dvoch teraz už dospelých synov, ale vtedy veľmi mladých synov, do strednej Európy, keď začali dospievať. Zobral som ich okamžite do Dachau, aby začali chápať, čoho sú muži a ženy schopní v najhoršom slova zmysle, ale aby tiež pochopili, čoho sú muži a ženy schopní v najlepšom slova zmysle.

Zobral som ich k berlínskemu múru. Nechal som ich prejsť cez kontrolné stanovište Charlie, aby si do konca svojich životov pamätali, aby pochopili, že sloboda, ktorú niekedy berieme ako samozrejmosť, nebola daná do vienka desiatkam miliónov ľudí na tomto kontinente.

A dnes sa vraciam späť do strednej Európy a do Rumunska, nielen s oficiálnou delegáciou vlády Spojených štátov, ale aj so svojou 11-ročnou vnučkou, Finnegan Bidenovou. Finnegan, postav sa. Chcem, aby ťa títo ľudia videli. (Potlesk.) A so svojou dcérou, Kathleen Bidenovou. Mohla by si sa postaviť, Kathleen? Ja viem, bude to pre teba trápne. (Potlesk.)

Priviedol som ich so sebou, pretože chcem, aby pochopili, najmä moja vnučka – tak, ako to pochopil môj syn – chcem, aby to videli a pochopili z prvej ruky – ten príbeh tejto oblasti a tohto kontinentu. Moja vnučka navštevuje múzeá a pamiatky, ktoré zachycujú tragické udalosti XX. storočia, v Poľsku, tu a v Českej republike.

A videla to svojimi vlastnými mladými očami, videla to v ľuďoch, s ktorými sa stretla a v dynamike vašich miest a vašich ulíc, tie neuveriteľné, neuveriteľné možnosti tohto XXI. storočia. Je svedkyňou veľmi dôležitej udalosti: že pravdivé potvrdenie roku 1989 – skutočný príbeh tejto oblasti – spočíva menej na tom, čo ste zbúrali, a viac na tom, čo ste vybudovali, a čo musíte namiesto toho zbúraného budovať ďalej.

Tí z nás, ktorí vedľa o krvi preliatí a bojovníkoch za slobodu v Maďarsku v roku 1956, tí, ktorí pocítili mrazivý koniec teplej jari v Prahe v roku 1968 na Václavskom námestí, tí, ktorí zastavili chod prístavov v Gdansku v roku 1980, tí, tu v Rumunsku, ktorí odolali najkrutejšej totalitnej diktatúre v Európe v druhej polovici XX. storočia v Európe. Každý z vás a všetci dohromady ste bojovali nielen proti niečomu, ale za niečo: za vládu, vládu ktorá reaguje na potreby svojich ľudí... za tolerantnejšiu spoločnosť postavenú na úcte a dôstojnosti... za slobodu myslenia, viery a naplnenia vlastných snov.

Začali ste uskutočňovať tie sny, ktoré si pred dvadsiatimi rokmi predstavovali len tí najodvážnejší: - Európa, ktorá je celistvá a slobodná, zakotvená v euroatlantických inštitúciách NATO a Európskej únie.

My Američania sme neuveriteľne hrdí na to, že sme boli Vašími partnermi v pokojnom znovu zjednotení Európy. Ako povedal prezident Obama v predvečer vrcholového stretnutia NATO predošlú jar, „táto spoločne zdieľaná história nám dáva nádej, ale nesmie nás uchlácholiť. Táto generácia nemôže zostať stát’.“

Nemôžeme zostať stát’ preto, že teraz stojíme tvárou v tvár ďalšiemu obdobiu zmien, ďalšiemu obdobiu výziev – ekonomickej kríze, ktorá poškodila príliš veľa ľudí a podkopala ich sebadôveru, vojne v Afghánistáne, ktorá trvá už ôsmy rok, a novým silám, ktoré tvarujú toto mladé storočie. Tieto nové sily, ktoré okrem iného zahrňujú šírenie zbraní hromadného ničenia a nebezpečných chorôb, čím ďalej viac sa prehľbujúcu priepasti medzi bohatými a chudobnými, etnické nevraživosti a zlyhávajúce štáty, rýchlo sa otepľujúcu planétu a neisté zásoby energie, potravín a vody, ohrozenie slobody a bezpečnosti radikálnym fundamentalizmom.

Dnes som k vám prišiel s jednoduchou, priamočiarou správou: Spojené štáty a Európa, Európa celá a jednotná sa proti týmto výzvam postaví spoločne, pretože to je jediný spôsob, ako sa s nimi vysporiadať. Žiadne plané reči, žiadne skresľovanie faktov nemôže oslabiť túto nevyvrátiteľnú pravdu: Spojené štáty sú odhodlané hájiť naše spojenectvo s Európou, ktoré, my Američania veríme, je základným kameňom americkej zahraničnej politiky už viac ako 60 rokov. Sme k tomu odhodlaní o to viac, že náš európsky partner sa stal väčším a silnejším. My, Spojené štáty, nemôžeme uspieť bez vás. . A ak mi prepáčite moju trúfalosť, neverím, že vy môžete plne uspieť bez nás.

Viem, že niektorí v strednej Európe sa pozerajú na problémy a zodpovednosti, ktoré na seba Spojené štáty prebrali na celom svete, a že dochádzajú k záveru, že už nie sme naďalej sústredení – že už nie sme naďalej sústredení na túto časť sveta. Fakticky je to ale presne kvôli našim celosvetovým zodpovednostiam a vašej narastajúcej schopnosti a ochote čeliť im s nami, že si dnes ceníme nášho partnerstva so strednou Európou a Európou viac, než kedykoľvek predtým. Je to presne naopak.

Musíme spoločne niesť svoje zodpovednosti a musíme spoločne plniť svoje sľuby. Tieto zodpovednosti sú teraz oveľa väčšie a sľuby oveľa závažnejšie. Vidíme, že Stredoeurópania už preberajú na seba zodpovednosť a že reagujú na volanie po ich vodcovstve v hlavných regionálnych a medzinárodných inštitúciách. Predstavte si pred dvadsiatimi rokmi predsedníctvo európskeho parlamentu, vedenie UNESCO, funkciu predsedu Rady Európy, miesta sudcov Európskeho súdneho dvora, komisárov Európskej komisie. Čas strednej Európy sa naplnil. Dokázali ste, že ste pripravení na naše spoločné výzvy, že ste ochotní sa s nimi vyrovnávať, a schopní ich prekonať. Preto my v Amerike už viac nemyslíme na to, čo môžeme urobiť pre strednú Európu, ale na to, čo môžeme dokázať spolu so strednou Európou.

Po prvé a predovšetkým nás spájajú naše spoločné hodnoty – a rovnaký záväzok chrániť tieto hodnoty kedykoľvek a kdekoľvek sú ohrozené. NATO je základným kameňom tohto nášho vzájomného záväzku. Jedným z najúspešnejších období mojej kariéry senátora Spojených štátov bolo viesť úsilie o rozšírenie NATO do strednej Európy. Určite si spomeniete, pán prezident, že som navrhoval, aby Rumunsko bolo doň zahrnuté už v prvej fáze. Bojoval som za to, aby bolo zahrnuté do prvej fázy, až do konca. Ďakujem Vám, že ste mi umožnili byť tak dobrým prorokom, lebo ste si počínali veľmi dobre.

Ako povedal prezident Obama, podľa nášho názoru neexistujú žiadni starí členovia ani žiadni noví členovia NATO – sú to proste len členovia. Podľa článku 5 je útok proti jednému z nás útokom proti všetkým. Naše krajiny sú zviazané odhodlaním Ameriky zaistiť európsku bezpečnosť a odhodlaním Európy zaistiť americkú bezpečnosť, čo ste potvrdili rýchlo a spoľahlivo v dňoch po udalostiach z 11. septembra 2001, keď došlo k odvolaniu sa na článok 5 bez našej žiadosti.

Dnes nesieme bremeno ťažkých zodpovedností, my všetci. Naši synovia a naše dcéry, spolu s mojím synom, slúžia bok po boku v Afganistane, v Iraku a na Balkáne. Za to – za odvahu našich priateľov a za ich straty – je vám americký ľud vďačný.

Naše spojenectvo bolo vybudované na konzultáciách a spolupráci pre spoločnú obranu. To je to, o čo ide. Ale tvárou v tvár novým hrozbám potrebujeme novú víziu, ako im čeliť, a nové schopnosti, aby sme uspeli.

Preto je rozhodnutie o vývoji toho, čo nazývame novou strategickou koncepciou pre NATO, veľmi dôležité – a preto je tiež životne dôležité, aby boli hlasy Stredoeurópanov v tomto procese počutí.

Dôležitým príkladom toho, ako to funguje, je náš nový prístup k protiraketovej obrane. V XX. storočí sa NATO úspešne pripravilo na obranu spojeneckého územia proti veľmi reálnej sovietskej hrozbe na „ústrednej fronte“, ako sme tomu hovorili, ktorá rozdeľovala Európu. Dnes narastá nová hrozba, ktorá by mohla zasiahnuť všetkých našich európskych spojencov skôr, než by zasiahla nás. Pochádza od balistických striel, balistických striel krátkeho a stredného dosahu – technológie, ktorá sa od konca studenej vojny rozšírila do mnohých nových krajín a menej stabilných krajín. Táto technológia spoločne so šírením jadrového know-how predstavuje vážnu hrozbu pre nás všetkých.

A my sme rozhodnutí – sme rozhodnutí zaistiť, aby naši spojenci v NATO mali ochranu, ktorú potrebujú, vtedy, keď ju potrebujú, pretože to je náš záväzný sľub podľa článku 5. Berúc do úvahy to, ako sa táto hrozba vytvorila, a ako sa podstatne zlepšila naša technológia, my v Spojených štátoch veríme, že je to lepší spôsob, ako sa brániť proti balistickým strelám, než prístup, ktorý sme sledovali ešte v nedávnych rokoch.

Tento fázový adaptívny prístup, ktorý Spojené štáty navrhujú, má prispôsobivú štruktúru, aby sa vyrovnal s rastúcou hrozbou voči Európe, s overenou technológiu, ktorá pokryje väčšiu časť Európy, vrátane strednej Európy - efektívnejšie než predchádzajúci prístup.

Vyrovnáva sa s dnešnou hrozbou riadených striel a umožňuje nám zlepšiť našu obranu proti hrozbám, ktorým možno budeme čeliť v budúcnosti. Jej flexibilita nám umožní prispôbiť sa, ak sa raketová hrozba zmení. Jej samotná existencia bude odradzovať tých, ktorí by mohli pomýšľať na vynucovanie si niečoho alebo na útok na naše sily alebo našich spojencov v Európe – a ochráni ich, našich priateľov v Európe, pred touto hrozbou, ak by zastrašovanie zlyhalo. Jednoducho povedané, náš plán protiraketovej obrany znamená väčšiu bezpečnosť pre Európu a väčšiu bezpečnosť pre Ameriku.

Niektorí si urobili – možno dokonca pochopiteľne - prenáhlený uzáver, že tento nový prístup k protiraketovej obrane je určený na to, aby vyšiel v ústrety Rusku na účet strednej Európy. Nič by nemohlo byť vzdialenejšie od pravdy. Je to absolútne mylné. Protiraketová obrana sa netýka Ruska. Naš prístup je vytváraný bezpečnostnými požiadavkami Spojených štátov a našich spojencov v NATO, bodka. Bodka.

Je pravda, že pracujeme na posilnení našich vzťahov s Ruskom. Veríme, že konštruktívnejší vzťah s Ruskom prospeje nám všetkým. Koniec koncov máme silné spoločné záujmy: obmedzenie našich arzenálov atómových zbraní, zabezpečenie citlivých jadrových materiálov, stabilizáciu Afganistanu, zabránenie tomu, aby Irán získal jadrové zbrane.

Pritom aj naďalej nesúhlasíme s Ruskom v otázkach základných princípov. Vo februári som v Mníchove v svojom prvom dôležitom prejave o zahraničnej politike našej vlády formuloval obrysy zahraničnej politiky našej vlády a vyjasnil som naše kľúčové princípy. Spojené štáty sa stavajú proti koncepcii „sfér vplyvu” z XIX. storočia. Nebudeme ju tolerovať ani nedovoľíme, aby sme do nej boli priradení.

Stavíme sa za právo zvrchovaných demokracií samostatne sa rozhodovať a zvoliť si svoje vlastné spojenectvá bez toho, aby im také rozhodnutia ktorákoľvek krajina mohla vetovať. Nikdy sa s nikým o ničom nedohovoríme bez vášho vedomia alebo za vašim chrbtom. Zásada, na ktorej trváme, je jasná: nič o vás bez vás, nič o vás bez vás. Ako argument by som povedal, len sa pozrite, ako sme sa správali v minulosti, pozrite sa, ako sme sa správali v minulosti.

V minulých dvoch rokoch sme sa všetci poučili o tom, že tak ako sa naša zeme guľa zmenšuje, naše vzájomné väzby sa posilňujú. V dnešnej globálnej ekonomike sme si všetci partnermi. Preto sme spolupracovali s našimi európskymi partnermi, MMF a Svetovou bankou, aby sme zabezpečili medzinárodnú podporu pre vaše ekonomiky, keď ste to najviac potrebovali.

Preto je veľmi potešujúce vidieť, ako sa mnohí z vás úspešne vyrovnali s touto celosvetovou recesiou – a ako sa vaše národy vydali späť na cestu k hospodárskej obnove. Prostredníctvom vzájomnej spolupráce sa všetci môžeme z tejto krízy poučiť a to pomôže položiť základy storočia obnoveného rastu a znovu vytvorenej prosperity.

Jedným poučením je nutnosť spolupracovať na bezpečnejšej energetickej budúcnosti. Potrebujeme udržateľnú energetickú bezpečnosť, ktorá zahŕňa diverzifikáciu zdrojov a tranzitných ciest, inteligentné investície do technológií vyrovnávajúcich sa s klimatickými zmenami. Európske krajiny by nemali byť prepojené len prostredníctvom európskych krajín. Tu, v tomto regióne, kvôli jeho histórii, geografii a z nutnosti, sú krajiny strednej Európy dobre situované na to, aby viedli celú Európu.

Dámy a páni, nakoniec mi dovoľte povedať niekoľko slov o partnerstve – a schopnosti viesť – v regióne, kde sú Stredoeurópania jedinečne kvalifikovaní uplatniť: šírenie demokracie. Verím, že Američania sú právom hrdí na to, že ľudia z celého sveta občas nasledujú náš príklad a vyhľadávajú naše vedenie. Ale pravdou je, že vy ste príkladom pre milióny – nie my, vy – Rumunsko a ostatné stredoeurópske krajiny. Príklad, ktorým ste sa stali pred 20 rokmi,

inšpiroval celý svet. Schopnosť viesť, ktorú uplatníte počas nasledujúcich dvadsiatich rokov, môže zmeniť tento svet k povzbudzovaniu, podpore a konsolidácii mladých demokracií v strednej a východnej Európe.

Vo východnej Európe sú krajiny, ktoré ešte stále bojujú za splnenie prísľubu silnej demokracie alebo pulzujúcej trhovej ekonomiky. Kto je lepším príkladom než vy? Kto iný než stredoeurópske krajiny, ktoré pred 20 rokmi konali s takou odvahou a rozhodnosťou, a ktoré za posledných 20 rokov dosiahli taký udržateľný pokrok? Môžete pomôcť pri nasmerovaní Moldavska, Gruzínska a Ukrajiny na ceste ku trvácnej stabilite a prosperite. Váš čas viesť sa dostavil. Arménsko, Azerbajdžan a Bielorusko môžu mať osôh z vašich osobných skúseností. Iniciatíva východného partnerstva Európskej únie je dobrým príkladom toho, ako môžete túto snahu podporiť. A my sa s vami spojíme, aby sme spoločne naplnili sľub rokov 1989. Vaše vodcovstvo však musí byť odvážne a vaše hlasy silné.

Staré rumunské príslovie hovorí: „Najlacnejší tovar je rada. Najcennejší je dobrý príklad.“ Vy ste tento „dobrý príklad“. Pred dvadsiatimi rokmi sa národy strednej Európy zmocnili svetovej histórie, ktorú zdedili, a svojou vôľou ju presmerovali – na cestu k väčšej slobode, spravodlivosti a neustrannosti. Šanca stála proti vám. Z histórie vieme, že ničenie starých utlačovateľských režimov je ľahšie, než budovanie nových kvitnúcich demokracií. Ale vy ste splnili sľub svojej revolúcie. A teraz máte možnosť pomôcť ostatným, aby to tiež dosiahli.

Keď Václav Havel prehovoril k nášmu Kongresu pred dvadsiatimi rokmi, poukázal na zvláštnu schopnosť vcítania a predstavivosti, ktorá je spoločná národom strednej Európy. Povedal, že roky podrobenia „nám dali, aj keď nechceli, niečo dobré: zvláštnu schopnosť vidieť občas o niečo ďalej, než kam môže zazrieť niekto, kto túto trpkú skúsenosť nezakúsil.“ A ďalej povedal: „Človek, ktorý sa nemôže hýbať a normálne žiť, pretože je zavalený balvanom, má viac času premýšľať o svojich nádejach, než ten, kto takto zavalený nie je.“ Mal pravdu.

Teraz máte slobodu konať na základe týchto nádejí – a darí sa vám to. A ja verím, že spoločne môžeme túto nádej premeniť na dejiny, na ktoré budeme môcť byť hrdí. Toto je presne ten okamžik. Vy, študenti, ak budeme rozumní, statoční, a ak budeme mať šťastie, budete môcť povedať svojim vnúčatám, že ste boli pri tom, keď sa vytvárala nová Európa, nová bezpečnosť, nová éra mieru, pretože ste boli dostatočne odvážni, aby ste tento okamžik vzali do vlastných rúk. Buďte takí, akí boli ľudia v roku 1989. Buďte odvážni. Uplatnite svoje vodcovské schopnosti. Máte svoju históriu a svoju tradíciu. Môžete dosiahnuť obrovské zmeny. A my budeme stáť pri vás.

Dámy a páni, ďakujem vám, že ste ma vypočuli. Nech Boh požehná Amerike a všetkým našim spojencom. A nech Boh ochráni všetkých našich vojakov všade na svete. Ďakujem Vám veľmi, veľmi pekne. Bolo pre mňa cťou byť medzi vami. (Potlesk.)